

Класчаа гадуур үнгэргэхэ хэмжээ ябуулга

Сэдэб: «Түрэлхи хэлэн — манай баялиг»

© Цыденова Цыбегмит Дамдиновна

эхин ангинуудай багша,

Агын 1-дэхи дунда хургуули

tsydenova@aginskhost.ru

Ангинууд: 3-дахи, 4-дэхи.

Гол зорилго: хурагшадай эрдэм болбосоролой, «Би буряадби!» гэхэн үндэнэ яһатанай гүнзэги мэдэрэл үргэдхэлгэдэ дулды оруулха.

Зорилгонууд:

Хургалгын зорилго: түрэл буряад хэлээ мартангүй, гамнажа, баяжуулжа ябаха тухай ойлгосо үргэдхэхэ.

Хүгжөөлгын зорилго: арадай таабари, оньһон, жороо үгэнүүдтэ үндэнэлэн үхибүүдэй холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ, эрдэм мэдэсэ найжаруулга.

Хүмүүжэлгын зорилго: бүлгэм соогоо эмхи журамтай, эдэбхитэй хабаадажа, социумой ёһото эрхэтэниие хүмүүжэлгын хүдэлмэри ябуулха.

ХЭМЖЭЭ ЯБУУЛГЫН ЯБАСА

Эмхидхэлэй үе. *Мэндэшлэлгэ*

Сайн байна! Мүнөөдэр энэ хэшээлдэ 3-дахи, 4-дэхи ангинуудай хурагшад суглараад байна. Мүн баһа олон айлшад хэшээлдэмнай ерээд байна.

— **Хэмжээ ябуулгын зорилго гаргалгын бэлэдхэл**

– Бидэ хэд гээшэбибди? Ямар яһатанбибди?

– Өөрын түрэлхи хэлэн бидэндэ бии гү?

Хүн бүхэн түрэлхэн эхэ эсэгэтэй, түрэл арадтай, түрэлхи хэлэтэй, түрэлхэн тоонтой, түрэл түүхэтэй байдаг гээшэ ааб даа. Бидэнэй түрэлхи хэлэн, БУ-РЯАД хэлэн болоно.

Слайд 1: «Түрэлхи хэлэн — манай баялиг»

– Эндэ юун гэжэ бэшээтэй байнаб? Удхыень юун гэжэ ойлгонобта?

– Хэд таанарые түрэлхи буряад хэлэндэ хурганаб?

– *Таанар буряад хургуулида хуранат. Буряад хэлэнэй хэишээлнүүд үнгэргэгдэдэг.*

– Тээд түрэлхи хэлээ хэр мэдэдэг гээшэбта? Гэртээ, хургуулидаа, нүхэдтээ ямар хэлээр хөөрэлдэхэдэтнай бэлэн, түргэн байдаг бэ?

Буряад хэлээрээ олохон лэ зон хөөрэлдэнэгүй, марталжа байна, зарим зон түрэлхи хэлээ муушагаар мэдэнэ, хэлээ оройдоошье мэдэдэггүй зонуудшье байдаг.

Мүнөө сагта түрэлхи буряад хэлэмнай хүндэшг байдалтай, юуб гэхэдэ, «Би буряадби!» гэжэ булта хэлэжэ байһан аад, хэлээ, түүхээ, аман зохёолоо муушагаар мэдэнэ.

— **Хэмжээ ябуулгын зорилго гаргалга**

Энэ хэмжээ ябуулгадаа ямар зорилго табихамнайб?

Хэлээ үргэдхэхын, хүгжөөхын тула ямар арга хэрэгсэл бии гээшэб?

Түрэлхи буряад хэлээ хэр мэдэнэ, ойлгоно гээшэбиб?

Хэмжээ ябуулгын гол хуви

Классчаа гадуур хэшээлэй шэнэ номуудтай, авторнуудтайнь танилсалга

Слайд 2: Эндэ юу харанабта? (Ном «**Һолонго**»)

– Энэ ном хараа һэн гүт? Номой нэрыень уншагты. Һолонго гэжэ юун бэ?

– Ном юундэ иимэ нэрэтэй ном хаб?

Слайд 3–4: Энэ классчаа гадуур 2–4-дэхи ангинуудта уншалгын ном.
«Түрэлхи хэлэн» номдол адли хэдэн бүлэгүүдтэй.

Слайд 5: Энэ номой бүлэгүүдэйн нэрэнүүдые уншая:

Һургуули

Эхэ орон

Гэр бүлэ

Ёһо заншал

Һайн гэдэг юун бэ, муу гэдэг юун бэ?

Байгаали

Арадай аман зохёол

Юундэ иимэ нэрэтэй ном гээшэб? Ойлгобо гүт?

Буряад хүн бүхэн түрэлхи хэлээ һайнаар мэдэжэ, Һолонгодол адли зоние сэбэр хэлээрэ, һонор ухаагаараа баясуулжа ябаг лэ гэхэн удхатай.

Эхин классуудай һурагшад бага наһанһаа эхилжэ, эхэ хэлээ үзэжэ, буряад арадайнгаа зохёолнуудые, түүхэ домог, ёһо заншал мэдэдэг болог лэ!

– Хэрэгтэй ном гү? Юундэ?

Слайд 6: Авторнууд (*Номһоо фото*)

Эдэ зонууд тухай дуулаа һэн гүт?

Буряад хүн бүхэн түрэлхи хэлэндэ энхэржэ, ойлгожо, хөөрэлдэжэ, хэлээ хүгжөөжэ ябаһай даа гэжэ манай аха захатан ехэл оролдодог.

Энэ ном манай хүндэтэ багшанар бэшэһэн. Эндэ мүнөө айлшалан ерээд байнад, танилсая:

1. Бадмаева Дулмацырен Кишиктуевна, Россиин габьяата багша, ажалай ветеран (*Фотозурагынь слайдаар харуулагдана*)

2. Черникова Валентина Бальжинимаевна, «Россиин хүндэтэ багша» гэжэ нэрэ зэргэтэй, Амитхаашын дунда һургуулийн багша.

3. Цырендашиева Гэрэлтэ Батомункуевна, Гүнэйн дунда һургуулийн багша

4. Дондокова Любовь Дарицыреновна, багшын ажалай ветеран. (*Фотозурагынь слайдаар харуулагдана*)

Мүрысөө эмхидхэлгэ

Таанар хэр зэргэ эхэ буряад хэлээ мэдэнэ гээшэбта гэжэ мүрысөө үнгэргэе.

Жюриин гэшүүд: номой авторнууд.

Энэ номой «Арадай аман зохёолнууд» гэхэн бүлэгөөр мүрысөөн болохо.

Арадай аман зохёол ямар жанрнуудтайб?

Слайд 8. Схемэ харуулаатай.



Слайд 9. 1-дэхи мұрысөөн: Бүлгэмүүдтэй танилсалга. (5 баллтай)

Манай бураад арадта аха зондо хандаса тухай ямар ёһо заншал бийб?

Аха зоһиһе хүндэлхэ.

Ямар бүлгэм эхилхэ болоноб?

Слайд 10. 2-дохи мұрысөөн: Жороо үгэ — хурдан хурса хэлэн.

Жороо үгэ гэжэ юун гээшэб? Ямар зорилготойгоор хэлсэдэг юм?

Слайд 11.

Соо-соо-соо,

Соорхой соо гал носоо,

Шоо-шоо-шоо,

Шоодой шоото тоншоо. (Бүлэгүүдэй хүтэлэгшэд)(2 баллтай)

Слайд 12.

Хүхюун, дорюун, согтой, галтай,

Эбтэй эетэй үхибүүдбди. (Бүлэгүүд ами аминдаа) (2 баллтай)

Слайд 13. 3-дахи мұрысөөн: Таабаритааха — ухаагаа һоноржуулха

Кроссворд таалга. (5 баллтай).

Шалгалта.

Слайд 14. 4-дэхи мұрысөөн: Онһон үгэ — һургаал заабари

Слайд 15.

а) Ямар бүлгэм олон онһон үгэ мэдэнэб? 3 минутын хугасаа соо хэлэхэ хэрэгтэй. (*Хэды онһон үгэ хэлэнэт, тэды баллтай болохот*)

Слайд 16.

б) Онһон үгэ суглуулагты (2 баллтай).

Уһанай эхин — булагһаа,

Эрдэмэй эхин — номһоо.

Шалгалта.

Слайд 18.

в) Онһон үгэ зүб боллогты. (2 баллтай)

Хэлэһэн үгэдөө хүрэхэгүй ёһотой,

Хэһэн ажалаа дүүргэхэгүй ёһотой.

Шалгалта.

Слайд 19.

г) Онһон үгэ зүб боллогты.

Табан нааданхайтай ябанхаар,

Табан номтой ябаһан дээрэ.

Шалгалта.

Зүб болгоһон онһон үгэ

Зуун түхэригтэй ябанхаар,

Зуун нүхэдтэй ябаһан дээрэ.

Мұрысөөмнай дүүрэбэ.

Жюриин дүн гаргатар, хэмжээ ябуулгынгаа тобшолол гаргая.

Хэмжээ ябуулгын тобшолол

Хэмжээ ябуулгадаа ямар гол зорилго табья бэлэйбибди?

Хэлээ үргэдхэһын, хүгжөөһын тула ямар арга хэрэгсэл биһи гээшэб?

Түрэлхи буряад хэлээ хэр мэдэнэ, ойлгоно гээшэбиб?

Эдэ асуудалнуудта ямар харюу үгэхэбта?

Манай багшанар шэнэ ном гаргаа.

Буряадаараа бэе бээтэйгээ, гэртээшье хөөрэлдэжэ ябаха, уншаха.

Би буряадби гэжэ мартахагүй.

Түрэлхи буряад хэлээ шуудалжа, сэгнэжэ, хүгжөөжэ, баяжуулжа ябая.

Буряад гэхэн нэрээ дээрэ үргэн, үндэһэн соёлоо хүгжөөн, үнгэрһэн түүхээс ханажа, шуудалжа ябая.

Буряад оромнай, буряад араднай, буряад хэлэмнай хэтэ мүнхэдөө мандаха болтогой!

Жюридэ үгэ үгтэнэ.

Аудио табигдана. Дондок Улзытуевэй «Буряад хэлэн». Елена Мохосова уншана.